

SINCERITATE, NESINCERITATE, MINCIUNĂ

Gabriel Iliescu*

gabi.iliescu@yahoo.com

Abstract: *The assumed aim of this article is to point out that “the most common definition of lying” has conditions that suit to some logics from the family of the modals such as the assertoric, the doxastic-epistemic and the teleological ones. Even so I have considered that the three announced concepts lack at least a dimension, the one that also holds to modal logics, namely, the deontic dimension. I don’t claim to solve the sensitive problems of the domain. I propose a systematization-tool meant to assimilate the analysed cases.*

Keywords: *lie, insincere, sincere, assertion, doxastic logic, epistemic logic, teleological, deontic logic.*

Scopul asumat este de a evidenția că atât conceptul de minciună cât și cel de sinceritate și nesinceritate au condiții ce corespund unor logici din familia celor modale precum: cea asertorică, doxastică-epistemică, teleologică și deontică. Pentru aceasta încerc să unific unele idei din unele scrieri actuale referitoare la aceste concepte, cu ideile moștenite de la profesorul Cornel Popa.

Nu există definiții universal acceptate ale minciunii¹. Toate implică dificultăți. Cea mai acceptată definiție arată că minciuna este o declarație al cărei conținut vorbitorul îl crede fals și emis cu intenția de a păcăli pe ascultător cu referire la acel conținut. Și autorul este Bernard Williams².

Preocupat de problema minciunii și a nesincerității este, de asemenea, Shelly Kagan. Una dintre lucrările sale este *Etica normativă*³. El alocă un paragraf scopului constrângerii relativ la ideea de facere a răului⁴. Capitolul imediat următor este, de asemenea, alocat altor constrângeri împotriva facerii unei specii de rău care este minciuna. Kagan este preocupat de această problemă, încă din primul paragraf al acestui capitol⁵.

În ce-l privește pe Bernard Williams, cel puțin în capitolul privitor la adevăr, asertare și credință sunt vizibile conceptele atât ale definiției sale cât și ale grilei propuse aici. Astfel el pune în legătură atât adevărul cu aserțiunile⁶ și cu

* **Lect. univ. dr., - Universitatea “Spiru Haret”, București.**

¹ Kagan S, *Normative Ethics*. Boulder: Westview Press 1998, p.113.

² Williams Bernard, *Truth and Truthfulness: An Essay in Genealogy*. Princeton: Princeton University Press, 2002, p 96.

³ Kagan S, *Idem*, pp.70-106.

⁴ Kagan S, *Idem*, pp.85-94.

⁵ Kagan S, *Idem*, pp. 106-116.

⁶ Williams Bernard, *Idem*, p 66-76.

credințele⁷, cât și aserțiunea și cunoștința⁸. De aici nu urmează că Bernard Williams intenționează să definească adevărul⁹.

Pornind de la aceste condiții esențiale, James Edwin Mahon reține patru condiții ale definirii minciunii: 1. declarația explicită; 2. declarantul crede că declarația sa este falsă, ceea ce înseamnă neadevărată; 3. existența unui adresant distinct de emitent; 4. intenția ca adresantul să creadă că declarația falsă este adevărată. Fiecare dintre aceste condiții are termeni de clarificat¹⁰.

C. Popa propunea calificarea ca *mincinos*, *nesincer* sau *sincer* doar în funcție de trei elemente: fapte, aserțiuni și credințe-cunoștințe¹¹. Pornind de la o grilă a acestuia am dezvoltat-o atât cu dimensiunea teleologică, dar și cu aceea a calificării normative pentru minciună. Totuși nici C. Popa nu consideră două situații. Condiția enunțului sincer nu exclude varianta aserțiunii false. Și condiția enunțului adevărat nu exclude varianta nesincerității. Aceasta se întâmplă uneori și am adăugat-o aici.

1. Simțul comun despre minciună și nesinceritate

În cele ce urmează propun o caracterizare a minciunii atât din punct de vedere aletic, dar mai ales din punctul de vedere al ideii de *scop* și de *normă*.

În mod obișnuit, nesinceritatea, minciuna sunt gândite *restrâns* și identificate cu falsul iar sinceritatea cu adevărul. Ca atare, nesinceritatea și minciuna sunt opuse adevărului, iar sinceritatea este opusă falsului. Ar urma că nesinceritatea, minciuna, ca și falsul de altfel, constau în neconcordanțe între asertoric și extralingvistic.

O viziune relativ *mai extinsă* cuprinde și faptul că asertorul x , crede, $B(x, p)$ sau cunoaște propoziția asertată, $K(x, p)$. Viziunea *mai extinsă* înseamnă discordanță între *asertare* și *credință*. Astfel în timp ce x crede că p , $B(x, p)$, el asertează către y că $\sim p$, $Z(x, y, \sim p)$.

Chiar și această viziune relativ *mai extinsă* este doar parțial adecvată din câteva motive. *Primul motiv* al *adecvării* parțiale, este următorul. Există într-adevăr, atât circumstanțe în care *adevărul* este rostit cu *sinceritate*, cât și circumstanțe în care *falsul* este rostit cu *nesinceritate*. *Al doilea motiv* este că nu orice declarație falsă este mincinoasă¹². Aceasta se poate preciza prin existența circumstanțelor în care în care *falsul* este rostit cu *sinceritate*. Ceea ce se poate întâmpla în istoria științei. Clasa acestor circumstanțe se poate extinde cu acelea în care *adevărul* este rostit cu *nesinceritate*. Ambele situații pot avea loc cadrul proceselor juridice, de exemplu.

⁷ Williams Bernard, *Idem*, p 79-84

⁸ Williams Bernard, *Idem*, p 76-79

⁹ Williams Bernard, *Idem*, p 63

¹⁰ James Edwin Mahon, The definition of lying and deception, în *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, prima publicare Februarie, 2008, <http://plato.stanford.edu/contents.html>

¹¹ Popa Cornel, *Logica și metalogică vol II*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2002, p.411

¹² Cornel Popa, *Logica modală și disciplinele socio-umane*, Ed. Milena Press, București, 2006, pp. 207-208

Până aici tentative de definire a conceptelor menționate recurg doar la o logică asertorică¹³. Ceea ce nu este suficient. Aceasta face necesară logica modală mixtă¹⁴. Al treilea motiv al adecvării doar parțiale ține de conflictul între alte două elemente: cel teleologic și cel deontic. Atât scopul celui nesincer, cât și al minicinosului este de a fi crezut atunci când asertează falsul. Iar acest scop intră în conflict cu măcar o normă deci cu elementul *deontic*.

2. Elemente ale unei posibile definiții

Propun următoarea clasificare a acestor elemente: E1, *elemente-circumstanțe* și E2, *elementul teleodeontic*. Detaliez aceste elemente astfel:

E1. *elementul-circumstanță* se referă la circumstanțe precum cele factuale, asertorice și doxastice/epistemice.

E1.1 – circumstanțe *factuale* înseamnă aici prezența/absența stării de fapt, $p/\sim p$ la care se referă propoziția de referință p .

E1.2 – circumstanța *asertorică* se referă la două aspecte: tipul de conduită asertorică și conținutul acesteia. Tipul de conduită poate fi activ: x zice lui y ..., $Z(x, y, \dots)$, sau pasiv x tace față de y cu privire la ..., $T(x, y, \dots)$. Iar conținutul conduitei asertorice poate fi afirmativ, p sau negativ $\sim p$. Conduita pasivă, adică tăcerea este cerută pentru simplificarea unor combinații precum: x nu zice către y că p , $\sim Z(x, y, p)$, x nu zice către y că nu p , $\sim Z(x, y, \sim p)$. Am înlocuit acestea cu echivalentul privitor la tăcere. Astfel, x nu zice către y că..., $\sim Z(x, y, _)$ este echivalent cu x tace către y cu privire la..., $T(x, y, p)$.

Zice

$$1. Z(x, p) \equiv \sim T(x, p)$$

$$2. Z(x, \sim p) \equiv \sim T(x, \sim p)$$

Nu zice

$$3. \sim Z(x, p) \equiv T(x, p)$$

$$4. \sim Z(x, \sim p) \equiv T(x, \sim p)$$

E1.3 – circumstanțele *doxastice* sunt: credințele, opiniile privitoare la starea de fapt, exprimate prin propoziția x crede că..., $B(x, _)$. Una dintre alternativele acesteia este: x nu crede că..., $\sim B(x, _)$. Și aici am înlocuit cu echivalentele de tip epistemic astfel: x nu crede că p , $\sim B(x, p)$ are ca echivalent pe x știe că nu p , $K(x, \sim p)$; x nu crede că nu p , $\sim B(x, \sim p)$ are ca echivalent pe x știe că p , $K(x, p)$.

Crede

$$1. B(x, p) \equiv \sim K(x, \sim p)$$

$$2. B(x, \sim p) \equiv \sim K(x, p)$$

Nu crede

$$3. \sim B(x, p) \equiv K(x, \sim p)$$

$$4. \sim B(x, \sim p) \equiv K(x, p)$$

O combinatorică încă doar acestor trei elemente găsim la C. Popa încă din 2002. Dar ele se reduc la E1.1., E1.2 și E1.3. deja menționate¹⁵. Urmează extinderea pe care o propun cu elementul teleodentic.

¹³ Cornel Popa, *op.cit.*, pp. 188-206.

¹⁴ *Idem*, p. 208

¹⁵ Popa, Cornel, *Logică și metalogică* vol II, Ed. Fundației România de Măine, București, 2002, pp 411-413.

E2 – *elementul teleodeontic*, se referă la două subelemente: la cel *teleologic*, conform căruia x are ca scop p : $S(x, p)$ sau *evită* p : $E(x, p)$ ¹⁶ și la cel *deontic*, conform căruia o autoritate legiuitoare z , interzice lui x o stare de lucruri $F(z, x, p)$, îi permite, $P(z, x, p)$ sau îl obligă la acea stare $O(z, x, p)$. Firește, autorul care a dat o formă matură logicii deontice este Georg Henrik von Wright prin articolul *Deontic Logic* din revista *Mind*, în 1951¹⁷. Stările-scop sunt ca atare doar posibile¹⁸ dar presupunând devenirea lor ca actuale, aceasta are loc în spații deontice guvernate, adică în care funcționează norme clasificabile (cel puțin) trihotomic. Ca urmare, scopurile și normele se pot afla fie în armonie fie de conflict¹⁹. Pentru problema nesincerității, ca și a minciunii, *elementul teleodeontic* ia forma *conflictului teleodeontic*.

Atât existența unei logici a scopurilor, teleologica²⁰, cât și a unei logici teleodeontice (teleologică mixtată cu logica deontică)²¹, le datorăm prof. univ. dr. Popa Cornel.

Mai explicit, în cazul teleologiei și al deonticului avem starea de credință a receptorului y : $B(y, p)$. Aceasta este pe de o parte obiect al teleologiei: scopul lui x este ca y să creadă p : $S(x, B(y, p))$. Aceeași este pe de altă parte obiect calificării deontice, de exemplu, ca interzis: z interzice lui x să facă astfel ca y să creadă că p , firește în funcție de circumstanțele c : $F(z, x, B(y, p), c)$. Consider elementele circumstanțiale ca și cum ar fi trei mulțimi: $\{p, \sim p\}$, $\{Z(x, p), Z(x, \sim p), \sim Z(x, p), \sim Z(x, \sim p)\}$, $\{B(x, p), B(x, \sim p), \sim B(x, p), \sim B(x, \sim p)\}$. Pe baza lor obțin următorul produs cartezian:

$\{p, \sim p\} \times \{Z(x, p), Z(x, \sim p), T(x, p), T(x, \sim p)\} \times \{B(x, p), B(x, \sim p), K(x, \sim p), K(x, p)\}$ ²²

Aplicarea acestuia produce treizeci și două de elemente-triplete. Așezate unele sub altele, acestea constituie tot atâtea rânduri. Elementele tripletelor constituie coloane. Toate acestea intră în alcătuirea grilei de mai jos. De aceea fac referință la indicele numeric al acestor linii.

1. <F>	2. Z	3. B/K	4. S	5. D
1. <p >	Z(x, y, p)	B(x, p)	S(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
2. < p >	Z(x, y, p)	B(x, ~p)	S(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
* 3. < p >	Z(x, y, p)	K(x, ~p)	S(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)

¹⁶ Popa, Cornel, *Teoria acțiunii și logică formală* Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, pp 476-477.

¹⁷ *Idem* p 293.

¹⁸ *Idem* p. 463, pentru caracterizarea scopului ca stare posibilă.

¹⁹ Popa Cornel, *Conduita rațională și logica discursului practic*, în *Praxeologie și logică*, Ed. Academiei RSR, București, 1984, pp. 25-28.

²⁰ Popa Cornel, *Teoria acțiunii și logica formală*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p 463, a se vedea nota de subsol care enumeră articolele ce conțin teleologica și revistele care le-au publicat.

²¹ Popa Cornel, *Conduita rațională și logica discursului practic*, în *Praxeologie și logică*, Ed. Academiei RSR, București, 1984, pp. 24-28, reluată în *Teoria acțiunii și logică formală*.

²² Mă refer la T-formulele echivalente menționate pentru $\sim Z(x, p)$, $\sim Z(x, \sim p)$ and K-formulele echivalente, menționate pentru $\sim B(x, p)$, $\sim B(x, \sim p)$.

4. <p>	Z(x, y, p)	K(x, p)	S(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
5. <p >	Z(x, y, ~p)	B(x, p)	S(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
6. <p>	Z(x, y, ~p)	B(x, ~p)	S(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
* 7. <p>	Z(x, y, ~p)	K(x, ~p)	S(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
8. <p >	Z(x, y, ~p)	K(x, p)	S(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
9. <p>	T(x, y, p)	B(x, p)	E(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
10. <p >	T(x, y, p)	B(x, ~p)	E(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
* 11. <p >	T(x, y, p)	K(x, ~p)	E(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
12. <p>	T(x, y, p)	K(x, p)	E(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
13. <p >	T(x, y, ~p)	B(x, p)	E(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
14. <p>	T(x, y, ~p)	B(x, ~p)	E(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
* 15. <p>	T(x, y, ~p)	K(x, ~p)	E(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
16. <p >	T(x, y, ~p)	K(x, p)	E(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
17. <~p>	Z(x, y, p)	B(x, p)	S(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
18. <~p >	Z(x, y, p)	B(x, ~p)	S(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
19. <~p >	Z(x, y, p)	K(x, ~p)	S(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
* 20. <~p>	Z(x, y, p)	K(x, p)	S(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
21. <~p >	Z(x, y, ~p)	B(x, p)	S(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
22. <~p>	Z(x, y, ~p)	B(x, ~p)	S(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
23. <~p>	Z(x, y, ~p)	K(x, ~p)	S(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
* 24. <~p >	Z(x, y, ~p)	K(x, p)	S(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
>				
25. <~p>	T(x, y, p)	B(x, p)	E(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
26. <~p >	T(x, y, p)	B(x, ~p)	E(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
27. <~p >	T(x, y, p)	K(x, ~p)	E(x, B(y, p))	P(z, x, B(y, p), c)
* 28. <~p>	T(x, y, p)	K(x, p)	E(x, B(y, p))	F(z, x, B(y, p), c)
29. <~p >	T(x, y, ~p)	B(x, p)	E(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
30. <~p>	T(x, y, ~p)	B(x, ~p)	E(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
31. <~p>	T(x, y, ~p)	K(x, ~p)	E(x, B(y, ~p))	F(z, x, B(y, ~p), c)
* 32. <~p >	T(x, y, ~p)	K(x, p)	E(x, B(y, ~p))	P(z, x, B(y, ~p), c)
>				

Primele trei coloane conțin circumstanțele: factuale, asertorice active/pasive și doxastice. Acestea se completează pe baza produsului cartezian menționat. Următoarele două coloane sunt ocupate cu elementul teleo-deontic.

Coloana patru conține *scopul*, respectiv componenta teleologică a elementului teleodeontic. Nesincerul, ca și mincinosul, asertează discordant în raport cu credințele sale având și un scop: de a fi crezut de către receptor, fie acesta y, pentru ceea ce asertează. Coloana teleologică este completată în funcție de coloanele doi și trei. Din prima se reține adresantul y și aserțiunea. Din cea de a doua se reține problema doxastică. Peste acestea se adaugă un operator teleologic.

Astfel în liniile 1-8, 17-24, *conduita asertorică este activă*, $Z(x, y, _)$, Operatorul teleologic asociat este *asumarea ca scop* a unei stări de credință cu

același conținut precum cel asertat: $S(x, B(y, _))$. Cel care asertează ceva are ca scop să-i fie crezută aserțiunea²³.

Pe când în celelalte linii: 9-16, 25-32, , *conduita asertorică este pasivă*, $T(z, y, _)$. Iar operatorul teleologic asociat este *evitarea* unei stări de credință cu același conținut precum cel asertat: $E(x, B(y, _))$. Cel care tace cu referire la ceva, evită să fie crezută aserțiunea cu referire la care tace²⁴.

Coloana cinci conține cea de a doua componentă a elementului teleodeontic, cea *deontică*, adică norma.

Stările de fapte reale sau doar posibile, cum sunt cele în stadiul de scop în mintea cuiva sunt obiectul modalizării prin operatori deontici sub ipoteza realizabilității.

Starea scop a celui ce este sincer este permisă de către normă. În circumstanțele liniei 1 lui x îi este permis să convingă pe y că p , nu pentru că p este adevărat ci pentru că aserțiunea “ p ” a lui x concordă cu credința sa. Similar, în circumstanțele liniei 6, deși starea p are loc, iar x asertează și crede că nu are loc p , totuși lui x îi este permis să convingă pe y de această credință a sa. Nu pentru că p ar fi adevărat, ci pentru că aserțiunea “nu p ” a lui x , concordă cu credința sa. De reținut că permisiunea este ca x să facă pe y să creadă falsul, pe fundalul sincerității lui x .

Dimpotrivă, în circumstanțele liniei 2, lui x îi este interzis să convingă pe y în legătură cu p , deși aceasta este adevărată, pentru că aserțiunea “ $\sim p$ ” a lui x nu concordă cu credința sa. Similar, linia 5, arată circumstanțe în care aserțiunea lui x este falsă. Dar nu acesta este motivul interzicerii lui x să-l facă pe y să creadă ca nu “ $\sim p$ ”, ci faptul că în timp ce x asertează că “ $\sim p$ ”, el crede “ p ”.

Astfel, starea doxastică, $B(x, _)$, obiect al teleologicului, este calificată deontic nu în funcție de valoarea de adevăr ci în funcție circumstanțele asertorico-doxastice. Prin însăși calificarea deontică a stării doxastice $B(x, _)$, se instaurează grade mai ridicate sau mai scăzute *concordanța* sau de *conflict teleodeontic*²⁵. Ambele sunt prezente în unele cazuri particulare.

Liniiile 1, 4, 6, 7, 9, 12, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 25, 28, 30, 31 conțin *concordanța teleodeontică*. În liniiile 1, 4, 6, 7, 17, 20, 22, 23, *scopul* lui x ca y să creadă o propoziție, este permis de norme. Dar și când x evită ca y să creadă o propoziție pe care x o crede falsă avem iarăși o *concordanță teleodeontică*, ca în

²³ Este vorba doar despre contextul minciună-nesinceritate-sinceritate. Nu este vorba despre pretenția condiționalului sub cuantificare universală: “Dacă x zice către y p atunci x are ca scop ca y să creadă p ”. Acesta are contramodele cazurile în care y constrânge fizic sau argumentativ pe x . Acesta nu este în situația de a avea scopul ca y să creadă p . Dimpotrivă, y deja crede /știe că p și are ca scop ca x aserteze aceasta. Altfel spus, x asertează p nu cu scopul de a ..., ci din cauză că.

²⁴ Similar, este vorba doar despre același context. Nici aici nu este vorba despre pretenția condiționalului sub cuantificare universală: “Dacă x tace față de y cu referire la p atunci x evită ca y să creadă p ”. Acesta are contramodele cazurile în care y ci este indiferent teleologic relative la ce ar putea crede y cu referire la p .

²⁵ Popa, Cornel, *Conduita rațională și logica discursului practic*, în Praxiologie și logică, coordonator Prof univ dr Cornel Popa, Ed. Academiei RSR, București, 1984, pp. 24-28.

liniile: 9, 12, 14, 15, 25, 28, 30, 31. Situația mai generală este *evitarea* unei stări de fapte interzisă²⁶.

Liniile 2, 3, 5, 8, 19, 21, 24 conțin *discordanța teleodeontică*. Scopul lui x ca y să creadă o anume propoziție, în timp ce îi este interzisă această stare, ca în aceste linii. Situația mai generală este că *scopul*, fiind *interzis* de norme este în *discordanță teleodeontică* cu acestea²⁷. Pe de altă parte, când x evită ca y să creadă o anume propoziție și acea stare de credință a lui y este *permisă* avem o *concordanță teleodeontică*, ca în liniile: 10, 11, 13, 16, 18, 26, 27, 29, 32. Situația mai generală este *evitarea a ceea ce este permis*.

Concordanța sau discordanța teleodeontică apare ca urmare a calificării deontice a unui scop. Și aceasta se întâmplă în funcție de coloana asertorică și cea doxastică.

Ceea ce înseamnă că *scopul* lui x , ca y să creadă p , $B(y, p)$, este calificat deontic ca *permis* când x zice *ceea ce crede* sau *ceea ce știe*. Dar același scop este calificat deontic ca *interzis* când *asertiunea și credința lui x nu coincid*. Altfel spus, același scop este calificat deontic diferit în funcție de circumstanțe diferite.

Pe de altă parte, avem *asumări teleologice opuse*, prin *scop* și prin *evitare*, aplicate stării $B(y, p)$. Acestea sunt calificate deontic la fel și anume ca *permise*, în circumstanțe diferite: când x asertează *ceea ce crede* ($Z(x, y, p)$, $B(x, p)$) pe de o parte, și când x tace cu privire la *ceea ce crede a fi fals* ($T(x, y, p)$, $B(x, \sim p)$). Altfel spus, *asumări teleologice opuse* sunt calificate deontic la fel.

În toate liniile am folosit prescurtarea “c” pentru circumstanțele redate în primele trei coloane. De exemplu în linia 1 circumstanțele c sunt: *are loc starea p* , (p), *x zice către y , p* ($Z(x, y, p)$) și *x crede că p* ($B(x, p)$). În expresia deontică $P(z, x, B(y, p), c)$, se poate înlocui “c” cu aceste circumstanțe: $P(z, x, B(y, p), (p, Z(x, y, p), B(x, p)))$.

3. Propuneri pentru câteva de definiții

Unele dintre liniile grilei inițiale schițează definiții care pot fi grupate câte două. Iar din acestea se poate sintetiza o a treia definiție. O primă astfel de grupare sunt liniile 1, 4 din domeniul sincerității, imediat mai jos și 2, 3 din domeniul nesincerității. Definiția sintetică este cea pe care am interpretat-o în limba naturală. În numerotarea definițiilor propuse, păstrez numerele liniilor din tabel. În grila propusă inițial, găsesc schițări ale definiției sincerității în liniile: 1, 4, 6, 7, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 26, 27, 29 și 32.

3.1. Propuneri pentru definiții ale sincerității

(1) $\text{Sin}_{1Z \langle p \rangle} (x, y, p) =_{\text{df.}} \langle p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(4) $\text{Sin}_{1Z \langle p \rangle} (x, y, p) =_{\text{df.}} \langle p \rangle, Z(x, y, p), K(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(1, 4) $\text{Sin}_{1Z \langle p \rangle} (x, y, p) =_{\text{df.}}$

$\langle p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p) \vee K(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

²⁶ Popa, Cornel, *op.cit.*, pp 26-27, mai exact TDE1, TDE 3, TDE5, TDE6, TDE9 conțin mai multe cazuri de concordanță teleodeontică.

²⁷ Popa, Cornel, *op.cit.*, mai exact TDE2, TDE 4, TDE7 conțin mai multe cazuri de conflict teleodeontic.

(1, 4) x este sincer, asertor veridic față de y cu privire la “ p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x zice către y “ p ” și x crede sau știe că “ p ” și are ca scop
 ca y să-l creadă, ceea ce normele îi permit.

(6) $\text{Sin}_{oZ<p>}(x, y, \sim p) =_{df} \langle p \rangle, Z(x, y, \sim p), B(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(7) $\text{Sin}_{oZ<p>}(x, y, \sim p) =_{df} \langle p \rangle, Z(x, y, \sim p), K(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(6, 7) $\text{Sin}_{oZ<p>}(x, y, \sim p) =_{df}$
 $\langle p \rangle, Z(x, y, \sim p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(6, 7) x este sincer, asertor neveridic față de y cu privire la “non- p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x zice către y propoziția “non- p ” și x crede sau știe că
 “non- p ” și are ca scop ca y să o creadă, ceea ce normele îi permit.

(10) $\text{Sin}_{iT<p>}(x, y, p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, p), B(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(*11) $\text{Sin}_{iT<p>}(x, y, p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, p), K(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(10, *11) $\text{Sin}_{iT<p>}(x, y, p) =_{df}$
 $\langle p \rangle, T(x, y, p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(10, *11) x este sincer, veridic, omisiv față de y cu privire la “ p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x tace față de y cu referire la “ p ” și x crede sau știe că
 “non- p ” și evită ca y să creadă “non- p ”, ceea ce normele îi permit.

(13) $\text{Sin}_{oT<p>}(x, y, \sim p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, \sim p), B(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(16) $\text{Sin}_{oT<p>}(x, y, \sim p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, \sim p), K(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(13, 16) $\text{Sin}_{oT<p>}(x, y, \sim p) =_{df}$
 $\langle p \rangle, T(x, y, \sim p), B(x, p) \vee K(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(13, 16) x este sincer, neveridic, omisiv față de y cu privire la “non- p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x tace față de y cu referire la “non- p ” și x crede sau știe
 că “ p ” și evită ca y să creadă că “non- p ”, ceea ce normele îi permit.

(17) $\text{Sin}_{oZ<\sim p>}(x, y, p) =_{df} \langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(20) $\text{Sin}_{oZ<\sim p>}(x, y, p) =_{df} \langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), K(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(17, 20) $\text{Sin}_{oZ<\sim p>}(x, y, p) =_{df}$
 $\langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p) \vee K(x, p), S(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(17, 20) x este sincer, neveridic, asertor față de y cu privire la “ p ” =_{df}

în absența faptului p, x zice către y “p” și x crede sau știe că “p” și are ca scop ca y să creadă că “p”, ceea ce normele îi permit.

(22) $\text{Sin}_{1Z <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), B(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(23) $\text{Sin}_{1Z <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), K(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(22, 23) $\text{Sin}_{1Z <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), S(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(22, 23) x este sincer, veridic, asertor față de y cu privire la “non-p” =_{df} în absența faptului p, x zice către y “non-p” și x crede sau știe că “non-p” și are ca scop ca y să o creadă, iar normele îi permit.

(26) $\text{Sin}_{0T <\sim p>}(x, y, p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, p), B(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(27) $\text{Sin}_{0T <\sim p>}(x, y, p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, p), K(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(26, 27) $\text{Sin}_{0T <\sim p>}(x, y, p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), E(x, B(y, p)), P(z, x, B(y, p), c)$

(26, 27) x este sincer, neveridic, omisiv față de y cu privire la “p” =_{df} în absența faptului p, x tace față de y cu privire la “p” și x crede sau știe că “non-p” și are ca scop ca y să creadă “p”, ceea ce normele îi permit.

(29) $\text{Sin}_{1T <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, \sim p), B(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(32) $\text{Sin}_{1T <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, \sim p), K(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(29, 32) $\text{Sin}_{1T <\sim p>}(x, y, \sim p) =_{df} <\sim p>, T(x, y, \sim p), B(x, p) \vee K(x, p), E(x, B(y, \sim p)), P(z, x, B(y, \sim p), c)$

(29, 32) x este sincer, veridic, omisiv față de y cu privire la o “non-p” =_{df} în absența faptului p, x tace față de y cu privire la “non-p” și x crede sau știe “p” și are ca scop ca y să creadă “non-p”, ceea ce normele îi permit.

3.2. Propuneri pentru definiții ale nesincerității

În aceeași grilă, găsesc schițări ale definiției nesincerității în liniile: 2, 3, 5, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 24, 25, 28, 30 și 31.

(2) $\sim \text{Sin}_{1Z <p>}(x, y, p) =_{df} <p>, Z(x, y, p), B(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(3) $\sim \text{Sin}_{1Z <p>}(x, y, p) =_{df} <p>, Z(x, y, p), K(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(2, 3) $\sim \text{Sin}_{1Z <p>}(x, y, p) =_{df} <p>, Z(x, y, p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(2, 3) x este nesincer, veridic, asertor față de y cu privire la o “ p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x zice față de y “ p ”, și x crede sau știe că “non- p ” și are
 ca scop ca y să creadă “ p ”, ceea ce normele îi interzic.

(5) $\sim\text{Sin}_{1Z} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)),$
 c)

(8) $\sim\text{Sin}_{1Z} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle p \rangle, Z(x, y, p), K(x, p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)),$
 c)

(5, 8) $\sim\text{Sin}_{1Z} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df} \langle p \rangle, Z(x, y, p), B(x, p) \vee K(x, p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)), c)$

(5, 8) x este nesincer, veridic, asertor față de y cu privire la “ p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x zice față de y “ p ” și x crede sau știe că “ p ” și are ca
 scop ca y să creadă “ p ”, iar normele îi interzic.

(9) $\sim\text{Sin}_{1T} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle p \rangle, T(x, y, p), B(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)),$
 c)

(12) $\sim\text{Sin}_{1T} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle p \rangle, T(x, y, p), K(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)),$
 c)

(9, 12) $\sim\text{Sin}_{1T} \langle p \rangle (x, y, p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, p), B(x, p) \vee K(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)), c)$

(9, 12) x este nesincer, veridic, omisiv față de y cu privire la “ p ” =_{df}
 în prezența faptului p , x tace față de y cu privire la “ p ” și x crede sau știe că
 “ p ” și evită ca y să o creadă, iar normele îi interzic.

(14) $\sim\text{Sin}_{0T} \langle p \rangle (x, y, \sim p) =_{df.} \langle p \rangle, T(x, y, \sim p), B(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p)), c)$

(15) $\sim\text{Sin}_{0T} \langle p \rangle (x, y, \sim p) =_{df.} \langle p \rangle, T(x, y, \sim p), K(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p)), c)$

(14, 15) $\sim\text{Sin}_{0T} \langle p \rangle (x, y, \sim p) =_{df} \langle p \rangle, T(x, y, \sim p), B(x, \sim p) \text{ sau } K(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p)), c)$

(14, 15) x este nesincer, neveridic, omisiv față de y cu privire la “ $\sim p$ ” =_{df}
 în prezența faptului p , x tace față de y cu privire la “ $\sim p$ ” și x crede sau știe că
 “ $\sim p$ ” și are ca scop ca y să o creadă, iar normele îi interzic.

(18) $\sim\text{Sin}_{0Z} \langle \sim p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), B(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)), c)$

(19) $\sim\text{Sin}_{0Z} \langle \sim p \rangle (x, y, p) =_{df.} \langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), K(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)), c)$

(18, 19) $\sim\text{Sin}_{0Z} \langle \sim p \rangle (x, y, p) =_{df} \langle \sim p \rangle, Z(x, y, p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), S(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p)), c)$

(18, 19) x este nesincer, asertor neveridic față de y cu privire la “ p ” =_{df}

în absența faptului p, x zice față de y că “p” și x crede sau știe că “non-p” și are ca scop ca y să creadă “p”, iar normele îi interzic.

(21) $\sim\text{Sin}_{1Z <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), B(x, p), S(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(24) $\sim\text{Sin}_{1Z <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), K(x, p), S(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(21, 24) $\sim\text{Sin}_{1Z <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, Z(x, y, \sim p), B(x, p) \vee K(x, p), S(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(21, 24) x este nesincer, veridic, asertor față de y cu privire la o “non-p” =_{df} în absența faptului p, x zice față de y “non-p” și x crede sau știe că “p” și are ca scop ca y să creadă “non-p”, iar normele îi interzic.

(25) $\sim\text{Sin}_{0T <\sim p>} (x, y, p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, p), B(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(28) $\sim\text{Sin}_{0T <\sim p>} (x, y, p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, p), K(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(25, 28) $\sim\text{Sin}_{0T <\sim p>} (x, y, p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, p), B(x, p) \vee K(x, p), E(x, B(y, p)), F(z, x, B(y, p), c)$

(25, 28) x este nesincer, neveridic, omisiv față de y cu privire la “p” =_{df} în absența faptului p, x tace față de y cu privire la “p” și x crede sau știe că “p” și are ca scop ca y să o creadă, ceea ce normele îi interzic.

(30) $\sim\text{Sin}_{1T <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, \sim p), B(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(31) $\sim\text{Sin}_{1T <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, \sim p), K(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(30, 31) $\sim\text{Sin}_{1T <\sim p>} (x, y, \sim p) =_{df.} <\sim p>, T(x, y, \sim p), B(x, \sim p) \vee K(x, \sim p), E(x, B(y, \sim p)), F(z, x, B(y, \sim p), c)$

(30, 31) x este nesincer, veridic, omisiv față de y cu privire la “~p” =_{df} în absența faptului p, x tace față de y cu privire la “~p” și x crede sau știe că “~p” și are ca scop ca y să o creadă, ceea ce normele îi interzic.

Ideea de minciună presupune a se face o aserțiune. Prin urmare dintre nesincerități, cele asertorice stau pentru definiția minciunii. „Nesincer” cât și „asertor” sunt conținute în definiția minciunii. Mincinosul este un asertor nesincer. „Nesincer” cât și „omisiv” sunt conținute în definiția nesincerității omisive.

Următoarele specii de nesinceritate stau pentru minciună. Astfel că „nesincer” poate fi înlocuit cu ”mincinos” în acestea. Câte definiții ale asertorului nesincer tot atâtea definiții ale mincinosului avem. Menționez numerotarea lor: (2, 3), (5, 8), (18, 19), (21, 24).

Ceea ce conservă intuițiile noastre despre cum raționăm asupra acestor concepte. „Nesincer” spre deosebire de” asertor nesincer”, include și pe omisivi.

Desigur că această grilă nu are rolul doar de conserva intuițiile noastre, ci și de a permite decizia dacă avem sau nu o minciună în unele cazuri dificile. În final putem gândi după cum urmează: 1. Mincinoșii sunt asertori nesinceri. ($M(x, y, p) \supset \sim Sin_z(x, y, p)$). 2. Asertorii nesinceri sunt nesinceri. ($\sim Sin_z(x, y, p) \supset \sim Sin(x, y, p)$). 3. Prin urmare, mincinoșii sunt nesinceri. ($M(x, y, p) \supset \sim Sin(x, y, p)$).

4. Concluzii

Atât adevărul, cât și falsul pot fi asertate cu sinceritate și fără sinceritate.

Dintre combinațiile incluse aici fac parte și cele privitoare la conduitele tăcute.

Setul de norme vizat în acest caz nu califică nici teleologia în sine și nici teleologia relativ la fapte. Altfel spus, elementul deontic nu califică drept permis scopul lui x de a fi crezut adevărul de către y și nici ca interzis scopul aceluiași de a fi crezut falsul. Ci setul de norme vizat califică teleologia relativ la circumstanțele privitoare la aserțiuni și credințe-cunoștințe. Adică, elementul deontic califică drept permis scopul lui x de a fi crezut p , pe fundalul concordanței dintre aserțiune și credință. Același element deontic sancționează ca interzis același scop, pe un alt fundal, anume al discordanței dintre aserțiune și credință.

Setul de norme vizat aici și neprecizat, este unul slab, mai degrabă moral decât penal. Acesta permite asertarea sinceră a falsului, ceea ce în anumite circumstanțe poate fi grav. Astfel de cod este compensat de altele care stimulează sau obligă asertarea adevărului.

În final, se degajă câteva întrebări: este preferabilă o călăuză sinceră pe calea falsului sau una nesinceră pe calea adevărului? Pentru orice enunț, pe baza celor de mai sus, se poate decide dacă este mincinos sau sincer sau nesincer. Se poate decide dacă astfel de enunț este interzis sau permis sau altfel calificabil deontic. Nu am propus un răspuns la aceste întrebări, ci doar un organon de analiză a diferitelor cazuri, organon ce poate fi îmbunătățit.

BIBLIOGRAFIE

1. Kagan, S., (1998), *Normative Ethics*, Boulder: Westview Press.
2. Williams, Bernard, (2002), *Truth and Truthfulness: An Essay in Genealogy*. Princeton: Princeton University Press.
3. James Edwin, Mahon, (2008), The definition of lying and deception, în *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, First published February, <http://plato.stanford.edu/contents.html>
4. Popa, Cornel, (2002), *Logica și metalogică vol II*, București, Ed. Fundației România de Mâine.
5. Popa, Cornel, (2006), *Logica modală și disciplinele socio-umane*, București, Ed. Milena Press.
6. Popa, Cornel, (1984), *Teoria acțiunii și logică formală*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică.
7. Popa, Cornel, (1984), *Conduita rațională și logica discursului practic*, în *Praxeologie și logică*, București, Ed. Academiei RSR.